Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

KEHA/18665/2022

10.1.2023

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Lausuntopyyntö O 15/2021 vp Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus

Kainuun ELY-keskuksen lausunto

Kainuun ELY-keskus hankkii Kainuun TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeilun käyttöön työvoimakoulutusta, kotoutumiskoulutusta, valmennuspalveluja ja asiantuntija-arviointeja. Koulutushankintojen suunnittelu pohjautuu ennakoinnista ja eri kanavista saatavaan tietoon toimialojen osaamis- ja työvoimatarpeista ja ammattien kehittymisestä sekä TE-toimiston ja kuntakokeilun asiantuntijoiden näkemyksiin asiakkaiden osaamisen kehittämisen tarpeista. Lisäksi yritykset ja muut työnantajat esittävät suoraan tapauskohtaisia osaamistarpeita. Yhteiskunnassa vallitsevat trendit ohjaavat taustalla koulutussuunnittelua, esim. digitalisaatio ja ilmastonmuutos edellyttävät niiden huomioimista myös koulutussisällöissä, että asiakkaille voidaan tarjota mahdollisuus kehittää työelämässä tarvittavia taitoja ajantasaisiksi. Em. toimilla pyritään osaltaan ratkaisemaan Kainuun työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa. Työvoimakoulutusten ja muiden hankittavien TE-palvelujen pääasiallinen tavoite on aina työllistyminen, joten työelämäkytkös on tärkeä kaikissa palveluissa. Muuttuva työelämä edellyttää työnhaku- ja urasuunnittelutaitojen sekä työllistymisedellytysten vahvistamista. Lisäksi tulee huomioida, että useilla työnhakija-asiakkailla on selvittämistä vaativia työllistymistä hidastavia tai estäviä tekijöitä.

Hankittavien palveluiden vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti ja vaikuttavuus huomioidaan asiakasohjauksessa ja koulutussuunnittelussa. Haasteena on, että tilastoista saa tiedot asiakkaiden tilanteesta vain kolme kuukautta palvelun päättymisestä. Tämä on rajoittunut tapa tarkastella vaikuttavuutta ja tietoja pitäisi saada myös 1, 6, 12 ja 24 kuukautta palvelun päättymisen jälkeen. Lisäksi nykyinen käytössä oleva mittari seuraa, miten suuri osa palvelun päättäneistä on työttömänä. Sen rinnalle tarvittaisiin ehdottomasti työssä avoimilla työmarkkinoilla olevien osuuden seurantaa.

Tarjolla olevat palvelut vastaavat hyvin tunnistettuihin puutteisiin asiakkaiden osaamisessa. Kainuussa työttömistä työnhakijoista suuri osa on kuitenkin vaikeasti työllistyviä, joiden työmarkkinoille palaaminen on haasteellista. Näiden asiakkaiden kohdalla paras vaihtoehto ei ole osallistuminen vahvasti työelämäkytkentäisiin koulutuksiin ja palveluihin, vaan he tarvitsisivat elämänhallintaa tukevia palveluja, joita ei voida julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain perusteella hankkia. Moni työtön ei siis ole motivoitunut osaamisensa kehittämiseen tai ainakaan pidempään opiskeluun. Työllistyminen on erittäin vaikeaa merkittävien osaamispuutteiden tai perusasteen jälkeisen tutkinnon puuttumisen vuoksi. Jos asiakkaalla on mielenterveyden, elämänhallinnan tai terveydellisiä ongelmia, eivät työvoimapalvelut useinkaan paranna merkittävästi tilannetta tai varsinkaan johda työllistymiseen.

KAINUUN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 023 500
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 115, 87101 Kajaani
kirjaamo.kainuu@ely-keskus.fi

Kustannusten ja kustannusvaikuttavuuden kehitystä eri palveluissa seurataan vain vähän, koska työkaluja ei ole eikä systemaattisesti tuotettua vertailukelpoista tietoa. Seurannan kehittämiseksi tarvittaisiin valtakunnallista kehitystyötä TEMin tai KEHA-keskuksen toimesta. Palveluihin käytettävissä olevan määrärahan käyttöä seurataan systemaattisesti kuukausittain. Yksittäisten palvelujen hintakehitystä seurataan, koska kilpailutuksessa valinnat tehdään kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteella. Joissakin koulutushankinnoissa hinta maksetaan (osittain) tuloksen perusteella. Huomionarvoista on, että palvelut eivät ole keskenään vertailukelpoisia, eivät edes tietyn palvelukokonaisuuden sisällä, vaan hinnat ja sisällöt vaihtelevat merkittävästi koulutuksen tai palvelun tavoitteiden, kohderyhmän ja keston mukaan. Kolme kuukautta koulutuksen tai valmennuksen päättymisen jälkeen työttöminä olevien osuuden lisäksi systemaattisesti seurataan asiakastyytyväisyyttä (koulutus/palvelukohtaisesti ja työvoimakoulutuksia myös kokonaisuutena kuukausi- ja vuositasolla) ja laatua mm. koulutus- tai palveluhankinnan seurantakokouksissa. Kokonaisvaltaista ja yhdenmukaista tarkastelua palvelujen kustannusvaikuttavuudesta ei ole ja yhdymmekin tältä osin raportissa esitettyihin huomioihin tiedon irrallisuudesta ja suppeudesta.

Näkemyksemme mukaan tarvitaan myös enemmän pohdintaa hankittavien palvelujen kustannuksista ja hyödyistä suhteessa työttömyydestä yhteiskunnalle aiheutuviin kustannuksiin. Esimerkiksi vaikeasti työllistyvien aktivoinnin merkitystä pitäisi pystyä arvioimaan. Asiakkaiden passivoituminen voi johtaa pahimmillaan syrjäytymiseen tai mielenterveys- ja päihdeongelmiin. Seurauksena saattaa olla jopa ylisukupolvista syrjäytymistä. Näiden kustannukset yhteiskunnalle ovat valtavat. Palvelujen vaikuttavuudessa myös muiden kuin työllisyyteen liittyvien vaikutusten mittaamiseen tulisikin panostaa. Tämän myötä onnistuttaisiin paremmin toimivampien, asiakaslähtöisten palvelupolkujen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kuten yllä on todettu, tarkastelu tulisi kohdistaa palveluiden työllistävyyteen eri aikaväleillä. Joskus työllistyminen voi olla lyhytaikaista ja toisaalta joissakin palveluissa kolme kuukautta on lyhyt aikaväli tarkastella sen vaikuttavuutta. Lisäksi tulisi huomioida paremmin asiakkaiden aktivoinnin kustannuksia ja hyötyjä verrattuna työttömyyden yhteiskunnallisiin kustannuksiin.

Yksikön päällikkö Anne Ristioja

Tämä asiakirja KEHA/18665/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/18665/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Ristioja Anne K 10.01.2023 12:15